VÄSTSVENSKA FESTPLATSER UNDER 100 ÅR

kulörta lyktor och dansbiljetter

inledning

Vad är en festplats? 1

festplatsernas 100-åriga historia

Fest och dans före de anlagda festplatsernas tid 3
Pionjärtiden 1900 – 1930 5
1930- och 40-tal 11
”Dansbaneeländet” och den moderna ungdomskulturens framväxt 13
1950-talet – festplatserna står i blom 14
Från 1960-talet till våra dagar 16

en danskväll vid seklets mitt

Berättelser ur minnet 21

festplatser idag – en förteckning

31

Ansvarig utgivare: Regionmuseum Västra Götaland Text: Carina Carlsson, Regionmuseum Västra Götaland Dokumentation och intervjuer: Carina Carlsson, Regionmuseum Västra Götaland Andreas Hansen, Bohusläns museum Ulrika Lindh, Byggnadsvård Nääs Layout: Andreas Hansen, Bohusläns museum Foto: Alingsås museum: sid 24 (foto: Harald Olsson), omslagets framsida, 6, 7, 14 Arbetarrörelsens arkiv: sid 19 Bohusläns museum: sid 5 (foto nederst: H Ess), 10 (foto: Hugo Hallgren), 12 (foto: Selma Sahlberg), 17 (foto: H Lindenhag) Borås museum: sid 8 Göteborgs stadsmuseum: sid 15 Lena Hesselroth: sid 18 Kville hembygdsarkiv: sid 27 (foto: Olof Olsson) Regionmuseum Västra Götaland: sid 9 (foto: Vikner) Västergötlands museum: sid 3 (foto: Gunnar Berggren), 20 (foto: Christer Åhlin), 22 (foto: Anders Karlsson), 4, 10 Tryck: Rydins tryckeri, Nossebro 2006 Finansiering: Länsstyrelsen Västra Götalands län ISBN 91-973436-5-X

inledning

Vad är en festplats?

En ensam rotunda med färgglada lampor, en öppen plats med taklös dansbana eller en hel folkpark med rum för tusentals människor. En festplats är en plats anlagd för nöje och rekreation där människor träffas för att dansa och umgås, för att se artister och teateruppträdanden eller kanske gå på tivoli och cirkus. Den här skriften vill bidra till att bygga upp och sprida kunskapen kring festplatserna i Västra Götaland genom att ge en överblick av deras utveckling under 1900-talet.

Festplatser kan alltså se ut på många olika sätt – små och enkla eller stora och innehållsrika. Gemensamt för alla är emellertid att de, särskilt under pionjärtiden kring sekelskiftet, använts för och associerats med dans. De allra enklaste festplatserna består av endast en fyrkantig eller polygont formad dansbana med staket om och inget annat. Senare tillkom byggnader med öppningsbara luckor för försäljning av till exempel kaffe, korv och lotter. De flesta har också en entrébyggnad och inhägnader runt om. I platsens mitt finns gärna en plan, öppen yta som till exempel används vid midsommarfiranden eller för uppställande av cirkustält. Ett annat karaktäristiskt inslag är den så kallade serveringen, ibland helt och hållet inbyggd, ibland består den helt enkelt av ett tak över bänkar och bord. I de större parkerna ser man separata scenbyggnader av olika slag, och på en del platser finns också små biljettkurer kvar.

Man har i Sverige anlagt särskilda platser för folkligt nöje åtminstone sedan slutet av 1800-talet, men man har givetvis träffats socialt på särskilda platser även längre tillbaka i tiden. Karaktären har alltid varit tydligt folklig. Festplatserna har under 1900-talets första hälft främst utgjort nöjesarenor för arbetar- och bondebefolkningen. I takt med att den sociala skiktningen började bli något mindre viktig under seklets mitt fick festplatserna också en bredare publik vid den här tiden.

Förutom till dans fungerade många festplatser under 1900-talets första hälft också som politiska arenor där inbjudna politiker höll tal. Detta skedde i första hand där Socialdemokraterna och Bondeförbundet stod som arrangörer. Idag används anläggningarna huvudsakligen till artister och danskvällar men anordnandet av loppmarknader, auktioner, fester, marknader, kurser med mera är för många föreningar en minst lika viktig del i verksamheten. En särskild sorts festplatser som kallas folkparker startades och drevs ursprungligen av arbetarrörelsen, vissa gör det än idag. Ett flertal är knutna till centralorganisationen Folkets Hus och Parker, som vid starten 1905 hette Folkets Parkers Centralorganisation.

Många hundratals festplatser har genom åren anlagts, använts en kortare eller längre tid och sedan försvunnit. Det är omöjligt att säga hur många som funnits eftersom ett stort antal av dem knappt dokumenterats alls med bild eller text, utan lever endast i folks minnen. Särskilt de allra första från sekelskiftet 1900 och de som bara existerat en kort period är dåligt kända. Resultaten av en frågelista utsänd till merparten av hembygdsföreningarna år 2004 visar att det idag finns åtminstone ett hundratal festplatser kvar i Västra Götaland.

festplatsernas 100-åriga historia

En dansbana byggs i Myrhult i Törebodatrakten år 1917.

Fest och dans före de anlagda festplatsernas tid

Det framstår som om de första folkliga byggnadsverken gjorda just för nöje och rekreation anlagts under 1800-talet sista decennier. De bestod många gånger endast av en enkelt ihopsnickrad dansbana och man förstår av detta att det var själva dansen som var det primära. Men hur gick det till innan man hade dessa anläggningar? Förutom att dans förekom på födelsedagskalas, bröllop och vid vissa högtider så ställde man också till med fest och dans när det var marknader och i samband med avslutning av vissa stora arbeten på landsbygden. Det kunde gälla till exempel slåtter och skörd eller kanske när man byggt färdigt en bro eller ett magasin. Antagligen har det sedan långt tillbaka i tiden varit vanligt att dans uppstått spontant.

Det finns anledning att tro att vissa platser sedan gammalt mer eller mindre informellt använts för fest och dans och att de senare helt naturligt kom att bli regelrätta festplatser, försedda med dansbanor och andra byggnader. Ett exempel på detta är Krokäng utanför Göteborg som varit en populär utflyktsort för stadens arbetare under slutet av 1800-talet, och som sedan blev till Krokängs Folkpark år 1907.

Många gånger var det inte så märkvärdigt att ställa till med dans. Man behövde i stort sett bara en någorlunda jämn yta och någon som spelade på fiol eller dragspel. Det gick utmärkt att dansa hemma hos någon, på

Folkfesten på Hjässan, Omberg, pingsten år 1903.

en gårdsplan, en inte alltför tuvig gräsbevuxen yta eller i ett vägskäl där det fanns gott om plats att röra sig. Det var inga problem att hinna flytta sig från den långsamma och glesa trafiken, som ju nästan enbart bestod av hästtransporter. Dans på träbroar var också vanligt och slet inte lika mycket på skorna som gruset på vägarna.

Vintertid dansade man inomhus på olika fester men ibland också på isen på många ställen i länet, så kallad “pjäxdans”. Detta förekom för övrigt också en bra bit in på 1900-talet på vissa håll.

Det var allmänt utbrett i Västsverige att ungdomar under slutet av 1800-talet ägnade sig åt något som bland annat kallas “hopaläggsdans”, “lekestuga”, “baler” eller “tilläggebal”. Man skramlade då ihop sina eller ihoptiggda pengar för att kunna betala en speleman och så ställde man till med dans i någons hem. Ibland gick pengarna till en torpare som upplät sitt hem för dans en kväll. Det dansades också i till exempel ödetorp och backstugor.

Dans på logar och magasin har förekommit i länet sedan slutet på 1800-talet och finns än idag på landsbygden. De spontade, släta trägolven på trösklogarna lämpade sig ypperligt för dans, dessutom erbjöd inomhusmiljön skydd mot väder och vind. Logdans har blivit ett begrepp och idag finns det danslogar uppförda enkom för danstillställningar i stora delar av landet.

Övre bilden: ”En lustiger dans och ett ljufveligt dopp är utflygtens höjdpunkt.” Vykort med okänt motiv och tidpunkt.
Nedre bilden: Parkfest i Allmag på Orust år 1917.

Pionjärtiden 1900 – 1930

De första anlagda festplatserna i Västra Götaland började dyka upp kring sekelskiftet 1900. I städerna var det vanligt att vissa politiska föreningar och loger som till exempel Verdandi började anordna festplatser. I några fall var det också privatpersoner eller större företag som stod bakom uppförandet av nya festplatser.

Socialdemokraternas första festplats uppstod i Malmö redan år 1893 och fick namnet Folkets park. Bakgrunden var att Socialdemokratiska arbetarpartiet, som bildats bara några år tidigare, hade svårt att hitta lokaler för sina möten. Rörelsen hade till en början ett ganska dåligt rykte och det var få som var intresserade av att hyra ut lokaler till medlemsmötena vintertid. Lösningen blev ett eget hus och ett eget parkområde i det som då hette Möllevångsparken. Under åren som följde dök det snabbt upp nya anläggningar av samma slag runt om i landet och alla fick de, precis som den allra första, namnet Folkets park. Den första i det som idag utgör Västra Götalands län byggdes i Vänersborg 1904.

De tidiga folkparkerna byggdes i städernas utkanter eller på natursköna platser utanför samhällena på köpt mark. Detta till skillnad från landsbygdens festplatser där en medlem i till exempel skytte- eller idrottsföreningen kostnadsfritt kunde avstå från en bit mark. I städerna var det inte

ovanligt att festplatserna till en början hamnade strax utanför industribolagens ägor, eftersom företagen inte såg med blida ögon på arbetarrörelsen under seklets början och därmed inte ville sälja mark till dem.

På landsbygden var det många gånger skytterörelsen som stod bakom de första dansbanorna. I Essunga kommun till exempel, en typisk landsbygdskommun i länets mitt, stod olika skytteföreningar för driften av hela nio av tolv festplatser byggda inom de nuvarande kommungränserna från sekelskiftet 1900 till och med år 1920. Liknande mönster känns igen i såväl före detta Älvsborgs län som i Bohuslän. Skytterörelsen hade sedan 1860-talet arbetat för att göra svenska män till bättre skyttar i en tid då Europa präglades av oro. För att få in inkomster till rörelsens verksamhet hade man tidigt börjat ordna fester och andra tillställningar för att samla in pengar. Kanske kopierade de arbetarföreningarnas vinnande koncept när de kring sekelskiftet började bygga enkla dansbanor runt om på landsbygden?

Fest i Alingsås, 1910-tal. Folkets Park bjuder till ”Frilufts-fäst”. Nykterhetslogen lockar med föredrag, men det är den efterföljande dansen som tryckts med störst stil.

Skytteföreningarna fortsatte förstås att anlägga festplatser även efter pionjärtiden, men under 1930-, 40- och 50-talen ser man en tendens till att allt fler idrottsföreningar står för driften, men också arbetarföreningar, ungdomsföreningar (till exempel Svenska landsbygdens ungdomsförbund) och andra intresseföreningar av olika slag.

Oavsett om anläggningarna var belägna på landet eller i städerna fanns det en tydlig koppling mellan festplatsernas tillkomst och föreningslivets kraftiga frammarsch under 1900-talets första årtionden. Festplatserna drevs med dubbla syften, att både roa och samla in pengar till föreningarnas huvudverksamhet. Till exempel fick den år 1907 byggda Krokängs folkpark i Göteborg så stor ekonomisk betydelse för Arbetarkommunen att vinsterna från festplatsen täckte hela 20 procent av föreningens budget.

Karaktäristiskt för de första festplatserna är att de hade en relativt enkel prägel. Tidiga bilder visar lövade fyrkantiga banor med hemsnickrade plankgolv, utan tak och med enkla räcken i trä runt om. Så småningom byggdes någon form av estrad vid en av sidorna, ibland med tak över,

Dansbanan Lövekulle i Alingsåstrakten strax efter sekelskiftet 1900.

där den eller de som spelade musik eller teater kunde stå. Inhägnaden och entrén var naturligtvis också viktig. Efterhand tillkom också tak över många av banorna. Det är oklart i vilken utsträckning det fanns andra byggnader än dansbanor på platserna. Några ritningar användes sällan, däremot hände det att folk åkte runt till andra festplatser för att hämta inspiration.

De tidigaste festplatserna hade oftast en slags provisorisk prägel och många existerade bara en kort period innan de flyttades till en annan plats. Ett flertal av dem låg endast omkring fem till femton år på samma ställe innan de fick en ny placering. Detta kan verka märkligt idag, men eftersom de flesta troligen var mycket enkelt byggda var det säkert ganska lätt att flytta dem och montera ihop dem igen. Antalet dansbanor växte

dessutom snabbt och konkurrensen kunde säkert vara påtaglig. Troligen flyttades emellertid ganska många banor på grund av skepsis mot verksamheten från olika myndigheter, svenska kyrkan och andra religiösa grupper. Ganska tidigt fick dansbanorna rykte om sig att utgöra syndens nästen och det finns otaliga exempel från 1920- och 30-talet som visar på motsättningar mellan de danssugna och deras motståndare.

Dans vid Limmareds glasbruk, nuvarande Tranemo kommun, 1890-tal.

Gemensamt för många av festplatserna och folkparkerna från 1900-talets första hälft är ett stort mått av självbyggeri där ortens egen arbetskraft stod för utformningen. På vissa ställen förekom istället för enkla taklösa dansbanor så kallade danspaviljonger eller rotundor tidigt på festplatserna. Dessa polygonala, ouppvärmda byggnader med flackt toppiga, flersidiga tak hade ofta stora fönsterrader längs med väggarna, vilket fick byggnaderna att verka som ett slags mellanting mellan utomhus och inomhus. Inom skytterörelsen kallades de för skyttepaviljonger och användes troligen för fler ändamål än dans. Paviljongen som byggnadsform visade sig mycket lämplig för dans och var populär på nybyggda festplatser även långt senare.

Under pionjärtiden bestod festplatsernas besökare huvudsakligen av unga arbetare i städerna och ungdomar från lantbruken på landet. Typiskt för nöjeslivet på festplatserna var den folkliga karaktären. Förutom av dans roades man av bondkomiker, revyartister och akrobater bland annat. Många var lokala förmågor. Allt eftersom höjdes kvaliteten och under 1930- och 40-talet fanns det gott om mer professionella artister att anlita.

Teateruppträdanden blev tidigt en viktig del av den folkliga kultur som utvecklades i landets folkparker. Till en början fick det duga för artisten att uppträda från en sten eller från en upphöjd lådliknande anordning. Särskilda teaterbyggnader började byggas i folkparkerna redan runt sekelskiftet 1900 och år 1915 fanns det ett 30-tal folkparker med teaterscen i landet. Förutom till teater har scenerna också använts till operor och senare även rock- och popuppträdanden. De första teatrarna var enkelt uppförda med publikplatser framför utan väggar, tak eller uppvärmning. På 1920-talet hade den ambulerade teaterverksamheten blivit väletablerad. Många av de befintliga teatrarna försågs med tak över åskådarplatserna, och scenerna byggdes in. De flesta av landets äldsta folkparksteatrar är borta eller ersatta idag.

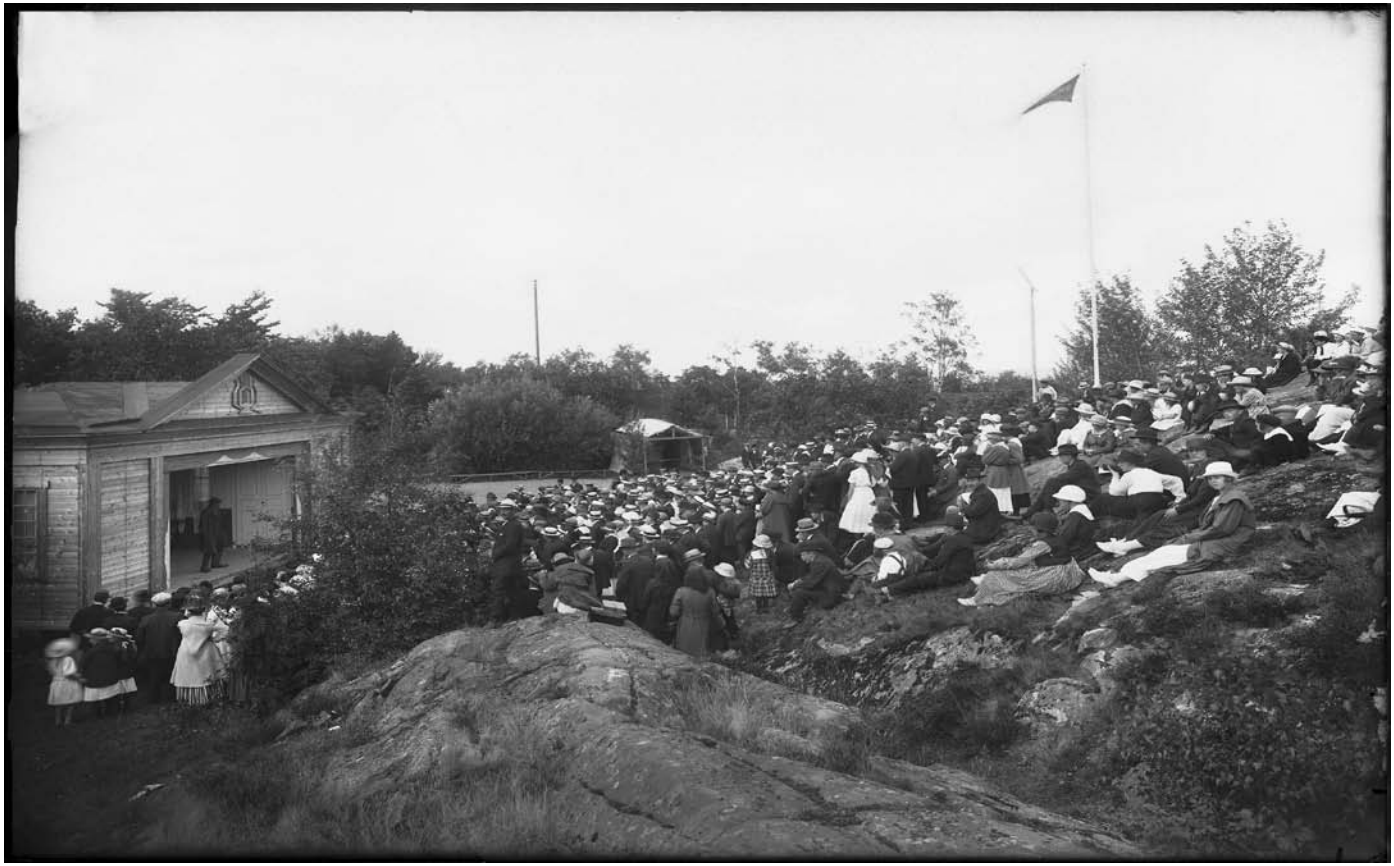

Festplatsen Karlsberg, senare Dalaborgsparken, i Vänersborg omkring år 1910. På teaterscenen underhåller bondkomikern Anners Annersa på Hultet.

Under 1910- och 20-talet börjar nya dansformer, nya musikinstrument och ny musik göra sina intåg i den svenska dans- och musikkulturen. De pardanser som numera kallas gammaldans fick sitt stora genomslag under 1800-talet; schottis, polka, hambo och liknande danser. Under åren kring första världskriget gjorde jazzdansen och jazzmusiken sin entré åtminstone i de större städerna, vilket så sakteliga kom att revolutionera dansvanorna fullständigt inom en tjugoårsperiod. Intressant är att de moderna danserna och musiken existerade parallellt med den äldre traditionen under en relativt lång period.

Den tekniska utvecklingen under 1900-talet hade en avgörande betydelse både för dansvanor och dansbanor. Under 1900-talets första decennier fick cykeln sitt stora genomslag och blev snart var mans egendom. Med

På väg till dansbanan i Grebbestad.

hjälp av cykeln kunde man enkelt resa både längre och oftare än vad man förr varit van vid. Detta medförde att den geografiska rörligheten ökade och man kunde lätt ta sig till en annan ort för att gå på dans, något som förut varit om inte omöjligt så i alla fall mycket tidskrävande. Utbudet av festplatser blev därmed större för gemene man.

1930- och 40-tal

Under 1930- och 40-talen var antalet festplatser som störst i Västra Götalands län. Detta hänger bland annat samman med att det vid den här tiden fanns ett stort intresse för dans. En ny ungdomskultur höll dessutom på att uppstå vid den här tiden. Ungdomarna höll på att definieras som grupp, bland annat genom att skapa sig frihet och distans gentemot auktoriteter. Kanske fanns det ett samband mellan uppkomsten av denna nya kultur och behovet av sociala arenor att uttrycka sig på?

På många ställen ordnades folkfester eller familjefester av olika slag under 1900-talets första hälft. Festen kunde då börja under en lördags- eller söndagseftermiddag med till exempel ett politiskt föredrag av något slag och teater. Framemot kvällen började de äldre och de minsta barnen dra sig hemåt och istället dök ungdomarna upp för att dansa och lyssna på musik.

Eftersom antalet festplatser växte snabbt vid den här tiden uppstod en marknad särskilt för folkparksbyggnader. I takt med att byggnaderna blev mer komplicerade började man, åtminstone på de större festplatserna och folkparkerna, anlita sig av ingenjörer och arkitekter inför uppförandet av nya byggnader. Kooperativa förbundets arkitektkontor var ett av de kontor som anlitades flitigt inför ritandet av byggnader i ett flertal folkparker i landet.

Det var på många ställen snarare regel än undantag att den gamla dansbanan fick stå kvar och användas till gammaldans, eller kulturell dans, ”kultis”, som det ibland kallades, medan man dansade modernt till jazzmusik på den nya takförsedda banan. Intressant är att detta händelseförlopp var vanligt i såväl stora parkanläggningar som små festplatser under en relativt lång period. Det var först under 1950- och 60-talen som intresset för kulturell dans började minska och de flesta gammaldansbanorna kom att rivas.

Vid krigsutbrottet 1939 verkade antalet nybyggnationer stagnera något. Trots den sedan länge pågående utflyttningen från landsbygden till städerna verkar det som om merparten av 1930- och 40-talets nya festplatser hamnade på landsbygden eller mindre orter. En relativt stor del av befolkningen bodde emellertid fortfarande kvar på landsbygden, och

det var inte helt ovanligt att tätortsbefolkningen tog sig ut till landsbygden för att dansa. En hel del festplatser uppfördes i anslutning till de semesterbyar som etablerades snabbt under den här perioden, särskilt i havsnära lägen.

De lokala idrottsföreningarna stod för byggandet av många av de nya festplatserna. Uppförandet av själva dansbanan var många gånger av stor betydelse för idrottsföreningarnas och andra föreningars ekonomi. På i princip alla festplater hade man vid den här tiden infört dansavgift. Först löste man entrébiljett för att få komma in på festplatsen, men för att dansa var varje par tvunget att ha en dansbiljett. En oskriven regel var att det var mannen som köpte dansbiljetterna.

”Dansbaneeländet” och den moderna ungdomskulturens framväxt

Sedan festplatsernas barndom kring sekelskiftet 1900 hade vissa människor i samhällets övre skikt förfasats över tendensen att ungdomen börjat bli alltmer osedlig och lösaktig. Denna utveckling ansågs ha ett direkt samband med den så kallade dansbanekulturen. Under 1930- och 40-talet rasade en debatt i landets tidningar om det som kom att kallas ”dansbaneeländet”.

Biskopen i Linköpings stift sammanfattade i augusti 1935 i Svenska Dagbladet uppgifter om dansbaneeländet i Östergötland efter ett prästmöte: ”Dansbanan i skogen har givetvis inget gott med sig, det står en atmosfär av sexualitet omkring en sådan dansbana med skogens gömslen i bakgrunden”.

Debatten hänger tydligt samman med sin tids syn på sexualiteten som syndig, men bygger också på motsatsparet kyrklig moral kontra världsligt nöjesliv. Samtidigt blev det under 1940-talet en generationsfråga där de äldre upprördes över att de unga alltmer influerades av nya livsstilar och det som senare kom att sammanfattas i begreppet populärkultur. Det var en tid då amerikanska filmer och kolorerad veckopress fick fäste i

Midsommar på Skansen, folkparken i Munkedal år 1933.
I talarstolen står pappersbrukets direktör Olof Bildt.

svensk kultur liksom jazz, foxtrot och mycket annat som framstod som främmande och hotfullt för en äldre generation. För ungdomarnas del handlade det om att hävda sig själva gentemot de vuxna med hjälp av nymodigheter som var helt obekanta för de äldre. Upplevelsen från de äldre blev att de unga började brista i respekt mot auktoriteter.

Det var den bildade medelklassen i allmänhet och svenska kyrkans präster i synnerhet som genom den nationella dagspressen förde diskussionen om ungdomens nya brist på moral, och då i första hand moralen hos arbetarklassens ungdom. I realiteten var det få unga som påverkades av debatten eller upplevde några direkta konflikter på grund av detta, särskilt inte med föräldrarna. Ingen av informanterna som intervjuats i projektet minns att det fanns något motstånd från föräldrarna, däremot finns det otaliga berättelser om präster som gjort sig kända för att motverka ”dansbaneeländet”.

1950-talet – festplatserna står i blom

Om 1930- och 1940-talen var den tid då festplatserna var som flest, var 1950-talet epoken då de verkligen stod i blom. Krigstiden låg på tryggt avstånd bakåt i tiden och framtidstron var på topp.

Välståndet hade ökat konstant sedan en tid tillbaka och fler hade råd och tid att roa sig. Två veckors lagenlig semester hade införts 1938, och 1951 fick man ytterligare en veckas ledighet. Detta gav ökat utrymme för nöjen av olika slag. Folkparkerna hade förvandlats till nöjesfält som lockade bred publik och den tidigare så viktiga politiska bakgrunden hade blivit av allt mindre intresse.

Bilens stora genomslag under 1950-talet orsakade förändring på i princip alla plan i samhället, så även i nöjesvärlden. Nu fick man ännu fler festplatser att välja på, geografiskt sett, men i slutänden kom bilen att bära med sig en motsatt utveckling för festplatserna. Allt fler reste till de större festplatserna och folkparkerna där man hade råd att ta in de största artisterna, vilket ledde till att en del av de minsta festplatserna blev utkonkurrerade och till slut bortglömda. De tekniska nyheterna radio och grammofon betydde också mycket för populärkulturens genomslag.

Dansbiljett från Folkets park i Alingsås. Utgångsbiljetten, som idag ersatts av stämpeln, härstammar från tiden då parken bytt namn till Alingsås-parken.

Motstående sida: Liseberg, 1940-tal. Kanske är det jitterbug som dansas?

Med de nya ljudmedierna fick man tillgång till ny musik, och via biograferna fick människor ta del av nya danser.

Från 1960-talet till våra dagar

Under 1960-talet fortsätter den utveckling som påbörjats under det föregående decenniet – stora artister uppträder inför stora publikskaror på allt färre festplatser. Rockmusiken hade fått sitt genomslag under 1950-talet och fick nu konkurrens av den engelska popmusiken, som sedan bland annat kom att utvecklas till det som idag kallas dansbandsmusik.

Under 1960-talet uppstod twisten, en ny dansstil där de dansande inte längre håller i varandra. Twisten följdes av shake och därefter disco på 1970-talet. Detta innebar en helt ny epok som hängde samman med elektrifieringen av musiken och att man började dansa i nya lokaler, diskotek, där man spelade musik utan orkester. Visserligen hade grammofonerna funnits ett bra tag, men de hade aldrig på allvar kunnat utmana den levande musiken. För festplatserna innebar detta att man satsade på ljudförstärkning och en hel del platser kom att moderniseras på olika sätt. Befintliga rotundor byggdes många gånger in till danspalats och de större parkerna försågs med nya byggnader som klarade den nya tidens krav på funktionalitet, ljud- och ljusteknik samt akustik. Även serveringarna blev från 1900-talets mitt mer av inbyggda restauranger än den första tidens enkla serveringslokaler.

Parallellt med dansbandsmusikens och discomusikens framgångar ser man en tydlig trend under 1970-talet: ett nyvaknat intresse för gammaldans och de gamla folkdanserna dyker upp. Sannolikt finns ett samband med den samhällsutveckling från slutet av 1960-talet som under det påföljande decenniet utmynnade i till exempel gröna vågen, vänstervågen och folkmusikvågen. Nu började det hållas gammaldanskurser på var och varannan dansbana och bygdegård i såväl städer som på landsbygden, vilket ledde till att det plötsligt göts liv i flera av de festplatser som fått stå kvar trots en allt mer tynande tillvaro. Gammaldansintresset och senare även buggkurserna skapade en efterfrågan på lämpliga ställen att dansa och hålla kurs, och på några ställen uppfördes nya, enkla dansbanor utan tak. Detta var en trend som höll i sig en bit in på 1980-talet men som i viss mån lever kvar ännu. Idag finns mer än tjugo dansbanor i länet som

Capri havsbad med dansrotundan, Strömstad.

är trettio år eller yngre. Några av dem ligger på platser där det förut funnits en eller flera dansbanor.

Trots att vissa festplatser blommade upp under 1970-talet så innebar decenniet i stort fortsättningen på en mörk period som hade inletts redan på 1960-talet. Många unga började nu överge de gamla festplatserna för diskoteken. Den ökade bilismen under 1960-talet medförde en möjlighet att välja bort den välbekanta lilla folkparken på hemmaplan till förmån för en större festplats med välkända artister. En del föreningar hade inte

ABBA i folkparkernas artistkatalog år 1973.

råd att göra de tekniska investeringar som många av de större artisterna börjat efterfråga. Artisterna begärde allt högre gage vilket innebar att inträdespriserna steg kraftigt med sjunkande publikunderlag som påföljd. Ytterligare orsaker var den alltjämt fortgående avfolkningen av landsbygden, där merparten av festplatserna är belägna. Det blev inte bättre av att många stora industrier på mindre orter lades ned på 1960- och 70-talen. Vissa festplatser förlorade sitt publikunderlag för att de alltmer kommit att associeras med bråkigheter och slagsmål.

På 1980-talet började de stora, överlevande festplatserna intressera sig för att fånga upp de nya musiktrenderna igen. Carola, Imperiet och Ulf Lundell var några av de artister som syntes mest på festplatserna under 1980-talet. Man hade nu delvis övergått från att ha en dansande publik till en i första hand lyssnande publik. På samma gång fortsatte festplatserna att sommartid vara de självskrivna arenorna för dansbanden.

Under 1990-talet övergav flera av de stora artistbokningsfirmorna i landet folkparker och andra festplatser till förmån för sådana platser som Varbergs fästning eller Borgholms slottsruin, vilket kom att innebära spiken i kistan för flera festplatser, stora som små.

En fingervisning om hur många festplatser som försvunnit genom åren är att 245 folkparker i hela landet var anslutna till Folkets Parkers Centralorganisation under storhetstiden på 1950-talet, idag är antalet medlemmar 122. Kanske tyder denna siffra på att en del valt att utträda ur organisationen, men mer sannolikt är att den återspeglar antalet försvunna festplatser. Förhållandet mellan antalet försvunna och kvarvarande när det gäller de festplatser som inte är anslutna till centralorganisationen visar förmodligen på en proportionerligt sett ännu större förlust. Detta med tanke på att de mindre, fristående anläggningarna inte haft någon stödjande organisation att luta sig mot när den ekonomiska situationen började bli tuff under 1960-talet.

Gemensamt för en del av de festplatser som finns kvar idag är att de under de senaste årtiondena haft aktiva artistbokare som sett till att engagera de mest namnkunniga artisterna. På en del ställen har man sett till att anpassa verksamheten till sådana aktiviteter som är populära idag: loppmarknader, auktioner, privata fester, marknader, kurser med mera.

Motstående sida: Hepstars gjorde succé på Granbacka festplats i Bäckefors år 1968.

Danskväll på Olstorps festplats, Skövde kommun, 1980-tal.

Det är inte ett sammanträffande att många av de festplatser som finns kvar kan ta emot en stor publik. En annan, nog så viktig faktor är förstås också hängivna föreningsmedlemmar som lägger ned själ och hjärta i sina festplatser.

en danskväll vid seklets mitt

Berättelser ur minnet

Många är de som samlats kring de västsvenska festplatserna genom åren. Deras upplevelser skiljer sig naturligtvis åt liksom sedvänjorna kring de olika festplatserna, men det finns också drag som förenar. Här plockas några röster fram som exempel på hur en danskväll kunde te sig vid mitten av 1900-talet, när länets festplatser var som flest och mest välbesökta. Flera av de berättande är födda kring slutet av 1920-talet, de yngsta under 1940-talet. Intervjuerna är gjorda under år 2005 med sammanlagt elva personer.

Merparten berättar att man i regel gick och dansade från det att man konfirmerats som femtonåring till det att man träffade någon och gifte sig, normalt i 20-25-årsåldern, åtminstone var det så fram till och med 1940-talet. En och annan ungkarl kunde också dyka upp. Någon gång hade man sett ungmör också, men det hörde till ovanligheterna. På vissa håll började folk i alla åldrar att blandas på festplatserna under 1950-talet. Lars och Torbjörn, som gick till Myggan i Sotenäs i sin ungdom, har helt andra minnesbilder än de ovan nämnda av hur åldersfördelningen såg ut. Till Myggan gick besökare i alla åldrar och på dansgolvet var det mest par i 40-50-årsåldern. Sten, Inger och Evy har liknande upplevelser från festplatsen på Stora Förö utanför Göteborg. Den sistnämnda hade uppförts 1931 av Delfinens sommarhemsförening och besökarna bestod till största delen av de sommargäster som bodde i stugorna under semes-

En danskväll i Råbäck år 1934.

tern. Danserna där var både en tillställning dit hela familjen var välkommen och en vuxentillställning, minns de. ”*Under några år i tonåren åkte vi oftast till andra dansbanor i närheten. Det kändes bättre att göra bort sig när inte föräldrarna eller andra vi kände såg på*”, säger Sten som var tonåring kring år 1960.

Innan man gick på dans skulle man klä upp sig. På 1940-talet var pojkarna klädda i slips och konfirmationskostym, kanske också i hatt om man hade någon. Stig, som ofta gick till Trollhättan Folkets Park som ung, menar att hatten var ett slags mognadsbevis; efter konfirmationen räknades man som vuxen och då skulle man ha hatt. Han anser också att

en hatt på en flicka markerade att hon var ledig från arbetet. Flickorna rullade upp håret och tog på sig klänning eller kjol, helst med en längd som räckte över knäna. ”*Under 1950-talet var det resårkjol, underkjol med pianotråd eller tyllkjol och till det blus med holkärm och kineskrage. Vi hade aldrig långbyxor*”, säger Gunborg, Birgitta och Berit, som ibland gick till Karlsborgsparken som unga.

Som regel cyklade man eller promenerade i gäng till festplatsen, många gånger flickor och pojkar var för sig. Lördagen var förstås den stora festdagen, men ofta kunde man gå och dansa på söndagskvällar också, och på vissa ställen även på veckodagar. Dansen brukade börja vid åttatiden. Både Anna och Ingegerd påpekar att man på landet tvunget skulle ha hunnit med att mjölka korna innan man gav sig av.

Ibland åkte man längre bort för att få se någon särskild artist eller kanske för att man hoppades få möta någon speciell person man träffat förut. Att man för det mesta ändå höll sig till den egna staden, socknen eller samhället berodde på att möjligheterna att förflytta sig långt var begränsade under 1930- och 40-talet. Det var i första hand cykel som gällde, och det hände att man cyklade flera mil för att komma till en särskild festplats. Hade man tur fick man åka med i en av de på den tiden ganska sällsynta bilarna. Stig berättar att han några gånger tog tåget från Trollhättan till något annat samhälle för att gå på dans.

Förutom dansbana så fanns alltid någon servering av något slag men många gånger också chokladhjul, piltavlor, skjutbanor och liknande. På Tollereds festplats finns till exempel en liten kur som från början användes för roulettespel, och på några ställen omtalas porslinskastning. Funktionen hos tombolorna och de olika spelen var förstås att roa, men inte minst att också dra in inkomster till de arrangerande föreningarna. Tombolorna attraherade kvinnorna i första hand menar vissa, medan skjutbanorna och piltavlorna mest användes av männen. En del män gick endast till festplatserna för att ägna sig åt de där aktiviteterna och dansade aldrig, säger Ingegerd. Hon minns också att det var vanligt att karlarna höll sig i ytterkanterna av festplatsområdet och att kvinnorna stod närmre dansbanan.

På övre bilden ”gammalkapellet” och därunder ”jazzkapellet”. Sannolikt spelade dessa båda orkestrar samtidigt i Alingsås Folkets Park år 1932 på gammaldansbanan respektive moderna banan.

Den demokratiska dansen uppfanns inte förrän på 1970-talet, så det var alltid mannen som bjöd upp till dans. Berit Wigerfelt påpekar i sin avhandling ”Ungdom i nya kläder” att det fanns en tydlig kvinnlig underordning under danskvällarna, där kvinnans synbara roll var att vara passiv. Damerna fick vackert vänta på att bli uppbjudna och det var först senare under kvällen som kvinnorna fick möjlighet att själva bjuda upp under ”damernas”. ”*Då gällde det för flickorna att vara strategiska eftersom*

det var det bästa tillfället under kvällen att visa tycke för någon särskild", påpekar Gunborg med flera under en intevju i Karlsborg. Den man som blev uppbjuden under damernas kunde sedan få följa flickan hem.

Bjöd man upp någon man redan kände var själva uppbjudandet inte så sofistikerat, det kunde det ske med en nick eller en vinkning. Ville man däremot dansa med någon okänd fick man lov att vara mer artig och säga "får jag lov?". Det var väldigt ovanligt att flickorna nobbade en dans, det sågs inte med blida ögon. En flicka som tackade nej kunde sedan bli totalt utfryst och inte få en enda dans under hela kvällen. "*Enda gången det var accepterat att tacka nej, det var om någon som knappt kunde stå upprätt bjöd upp till dans*", säger Ingegerd.

På de flesta festplatserna behövde varje par en dansbiljett för att få ta en dans under 1940- och 50-talet. Det var alltid männen som köpte biljetterna i särskilda biljettkurer, uppförda enkom för detta syfte. Vid entrén till dansbanan stod en eller flera vakter som rev biljetterna. Mellan varje låt tömdes golvet på folk. Stig minns att han någon gång sett särskilda utdrivare som schasade ut folket från dansgolvet, så att det snabbt kunde fyllas med nya par. På så vis fick man sålt fler dansbiljetter, och den arrangerande föreningen fick därmed större intäkter.

Uppe på dansgolvet var det i första hand jazzmusik, foxtrot och slowfox som gällde, schlagers och jazz-standards. Då och då blev det gammaldans: vals, hambo, schottis, polka och liknande. Ungefär var sjunde eller åttonde låt var en gammaldanslåt, säger Erik som är medlem i den förening som arrangerar dans på Tollereds festplats sedan mitten på 1940-talet. Trots debatten om dansbaneeländet gick det alltså inte att hindra den nya musikens och de nya dansernas framfart. Från och med 1930-talet hade foxtroten alltmer kommit att tränga ut gammaldanserna.

Det växlades danspartner hela kvällen, men flera uppger att de i första hand höll sig till de man redan kände. Vissa var förstås duktigare än andra. "*Vad gäller polka hade jag en speciell favorit, en kille från Aspevik. När det spelades upp till polka då kom Rune raka spåret till mig*", berättar Anna som ofta gick och dansade på Bergs festplats utanför Uddevalla i sin ungdom.

Det var inte ovanligt att man på olika sätt annonserade vilken dans som gällde. På något ställe vred man mellan låtarna på en lysande tunna, så att texten på tunnan förändrades från till exempel hambo till foxtrot. På ett av fotona från gammaldansbanan i Alingsåsparken (sidan 24) syns en upphängd skylt med texten ”Polka”. På golvet nedanför står fler skyltar.

Orkestern kunde variera i storlek med allt från tre-fyra personer till riktiga storband som knappt fick plats på scenen. Från Göteborgstrakten berättas att man kunde ställa till med dans med endast en mungiga eller ett munspel som ackompanjemang under 1930-talet. Ofta blandades emellertid lokala artister med storheter som Alice-Babs, Snoddas, Little Gerhard med flera på festplatserna. De stora artisterna drog förstås mycket folk och framkallade publikrekord. Dansbanan var då helt fylld med folk som stod och lyssnade och det fanns ingen plats att dansa. Under 1930- och 40-talet dansade man för övrigt på vissa håll till så kallade ”zigenarorkestrar”, till exempel i Mollösund, Granbacka festplats i närheten av Bengtsfors och i Alingsåstrakten.

I Trollhättan Folkets Park fanns det länge en bana för gammaldans och en för modern dans samtidigt. På den sistnämnda spelade ofta Metalls Musikkår minns Stig, medan små uppsättningar med dragspel, fiol och gitarr dominerade på gammaldansbanan.

Mitt under kvällen tog orkestern paus, men det var inte säkert att det blev tyst på dansgolvet för det. På vissa ställen tog man fram grammofonen under pausen, på andra blev det kanske underhållning med en lokal förmåga. Topsy Lindholm, som på den tiden var den drivande kraften bakom danspalatset Nalen i Stockholm, hade infört en tradition att låta Frälsningsarmén spela i pauserna. Denna företeelse spred sig sedan över landet, och förekom bland annat i Trollhättan Folkets Park och på danshaken i Göteborg.

Under pausen kunde man passa på att ta sig fram till serveringen där det fanns korv, godis, kaffe och sockerdricka. Berit, Gunborg och Birgitta minns från danskvällarna i Karlsborg: ”*Då köpte vi lite fika, en biskvi och apelsinsaft för 50 öre. Det fanns ett uttryck för biskviätandet – en minut på mun och sju år på höften!*”. På några festplatser fanns det en särskild serveringsbyggnad med sittplatser under tak, men många gånger skedde för-

1953 års luciafest på AB Gustaf Richters konservfabrik, Fjällbacka.

säljningen från en enkel byggnad med öppningsbar lucka framtill. Några av informanterna påpekar att det hörde till att man som pojke gärna bjöd en flicka på sockerdricka eller lotter i tombolan, det var ett sätt att göra sig populär hos flickan i fråga. Skjutbanan, tombolan och de andra aktiviteterna sköttes av medlemmarna i den arrangerande föreningen, säger Evy, Inger och Sten under en intervju på festplatsen på Stora Förö.

”*Det pojkarna tog invärtes, det tog flickorna utvärtes*”. Så säger Anders och skrattar när alkohol förs på tal under en av intervjuerna. Alkohol var vanligt förekommande på de flesta festplatserna, men eftersom det aldrig

var tillåtet att sälja starka drycker på en festplats handlade det alltid om att konsumera innan och kanske smuggla med sig in i en fickplunta som hölls gömd i kavajfickan. Lars och Torbjörn påpekar att man inte gick på ”förfest” då utan att man satt i någons bil och drack brännvin innan man gick in. Alkoholkonsumtionen gällde dock bara karlarna. Att en flicka skulle dricka alkohol i samband med dans var helt otänkbart, menar Anna.

Vissa ställen var det bäst att undvika säger Erik, som minns att till exempel festplatsen Granvattnet i Alingsåstrakten var ökänd för sina slagsmål. Ingegerd, Anders och Stig enas om att folk på vissa ställen var mer aggressiva mot ”utsocknes” pojkar, de ville ha ”sina” flickor i fred. Det är inte omöjligt att detta i första hand var ett landsbygdsfenomen, där festplatsernas besökare var väl bekanta med varandra.

Somliga minns att man ibland under 1940-talet kunde få se swingpjattar på dansgolvet. Pjattarna dansade jitterbugg, en modedans som dansades till jazzmusik och som kommit från Amerika via Stockholm och Nalen. Pjattarna utmärkte sig med sina speciella kläder. Pojkarna hade hattar med breda brätten, ovanligt långa och stora kavajer och för korta byxor, medan flickorna hade korta vida kjolar. Flera påpekar att det var ovanligt med pjattar på landsbygden, det var snarare ett stadsfenomen. Ingen av dem minns att det fanns andra grupper som på ett tydligt sätt skiljde sig från mängden.

Kring midnatt började danskvällen lida mot sitt slut. Om tycke uppstått kunde nybildade par slå sällskap en bit längs vägen hem. Det antyds vagt att denna nattpromenad på tu man hand var ett outtalat mål med kvällen för många. Ville man vara ifred med någon under själva danskvällen brukade det finnas gott om träddungar att ta sin tillflykt till inne på området. Anna berättar att dansen ibland kunde fortsätta på ett berg längs vägen hem på natten efter danskvällens avslutande. Man sjöng och dansade, någon kunde gå hem och hämta ett dragspel. Birgitta, Berit och Gunborg säger att Karlsborgspojkarna kunde bli bjudna på te och rostat bröd på hemvägen. ”*Militärerna fick man dock akta sig för och de var inte tillåtna att ta hem efter dansen. Man fick akta sig för att få dåligt rykte.*”

Vilken var då själva lockelsen med en danskväll? Viljan att träffa andra i samma ålder, helst av det motsatta könet, spelade stor roll, menar flera. För många var festplatsen ett av få ställen där man kunde möta personer av andra könet. Det var också ett förhållandevis billigt nöje som de flesta hade råd med. Betydelsefullt var att man på den tiden bodde i små lägenheter inne i städerna och att det inte fanns plats att ta hem kompisarna, påpekar Stig. Man fick träffas på ställen som föreningslokaler, festplatser, frikyrkor och liknande. En annan faktor var enligt etnologen Mats Nilsson att de som var unga under 1930- och 40-talet hade upplevt krig, snabba samhälleliga och materiella förändringar och en för många ganska krass tillvaro. Nöjeslivet och dansen blev därför ”ett viktigt andningshål (…) och ett självklart sätt att få avkoppling som man inte gärna avstod från”. För senare generationer har nöjeslivet varit något man kunnat ta för givet.

festplatser idag – en förteckning

Följande sammanställning över kvarvarande festplatser bygger på uppgifter som samlats in från hembygdsföreningar och folkdansgillen i Västra Götalands län under åren 1997 och 2004. Listan är inte fullständig eftersom inte alla föreningar svarat på den utsända enkäten.

ALE KOMMUN

Furulundsparken, Alafors. Ålder och bakgrund okänd.

ALINGSÅS KOMMUN

Alingsåsparken. Grundades år 1915 av arbetare.

Nya Parkliden, Sollebrunn. Startades av SDUK (Socialdemokratiska ungdomsklubben) och arbetarkommunen 1939 och drivs sedan år 1947 av Sollebrunns AIK.

Dansbana vid Magra idrottsplats. Drivs av Magra IS sedan år 1966.

Gräfsnäs. Bakgrund okänd. Drivs sedan 1970- eller 80-talet av Gräfsnäs IF.

BENGTSFORS KOMMUN

Granbacka festplats. Byggd av Bäckefors IF 1935.

Bergevi. Anlagd av Laxarby IF år 1983.

Vårviks festplats. Byggd år 2000 av Vårviks byalag.

Sätebanan i Torrskog. Anlades på 1940-talet på initiativ från några privatpersoner, drivs av Torrskogs gammeldansförening sedan år 1974.

BOLLEBYGDS KOMMUN

Hembygdsgården, Bollebygd. Sentida dansbana.

BORÅS KOMMUN

Dalsjöfors Folkets Park. Byggdes 1937 av byggnadsföreningen Solidar som fortfarande håller i verksamheten. Före befintlig anläggning fanns en dansbana på samma plats byggd år 1910.

Tämta. Dansbana bredvid skjutbana. Ålder och bakgrund okänd, sannolikt startad av den lokala skytteföreningen.

Borås Folkets Park. Sannolikt är alla byggnader vinterbonade idag.

DALS-ED KOMMUN

Nygårdsbanan i Töftedals socken. Ålder och bakgrund okänd.

Anebro bygdegård i Rölanda socken. Började troligen användas 1933. Startades av Rölanda JUF-avdelning, har senare drivits av Rölanda kommun och den lokala SLU-föreningen. Drivs sedan 1962 av Rölanda Bygdegårdsförening.

Råggärds bygdegård, Råggärds socken. Startades av den lokala SLU-föreningen 1937.

Hultängens festplats i Gesäter. Invigd midsommarafton 1979 av Gesäters hembygdsförening, som fortfarande driver verksamheten.

Nössemarks bygdegård. Uppförd 1988 av Nössemarks hembygds- och samhällsförening. Tidigare fanns på samma plats en dansbana under 1930- till och med 60-talet, byggd av Nössemarks idrottsförening.

ESSUNGA KOMMUN

Dansbana vid Tumlebergs badsjö. Byggdes 1970 av Tumlebergs intresseförening.

Djupsås. Byggdes 1958 av Barne-Åsaka skytteförening som än idag driver verksamheten.

Krumbo, Fåglums socken. Drevs 1914-50 av Fåglums skytteförening. Återkom 1978 och drivs idag av Fåglumsortens intresseförening.

Råglannaparken. Uppförd 1943 av Främmestads byggnadsförening. Drivs av Främmestads IK idag.

FALKÖPINGS KOMMUN

Falköping Folkets Park. Startades 1908 av Verdandilogen, arbetarekommunen och socialdemokratiska ungdomsklubben. Drivs idag av en ideell förening. Har flyttats två gånger; 1911 låg den på Mösseberg, 1930 flyttades den till en mosse på Ranten. 1988 uppfördes en stor danspaviljong.

GULLSPÅNGS KOMMUN

Storön, Otterbäcken. Drivs sedan 1930 av Boforsstiftelsen.

Folkparken i Gårdsjö. Startades 1927 av Gårdsjö arbetarkommun, SDUK och kvinnogille. Övertogs av Folkets Parkföreningen 1936, numera i privat ägo.

GÖTEBORGS KOMMUN

Liseberg. I samband med världsutställningen 1923 byggdes ett nöjesfält på landeriet Liseberg. Nöjesfältet kom sedan att permanentas. Drivs i kommunal regi.

Guldhedens dansbana. Ålder och bakgrund okänd.

Dansbana i Slottskogen. Ålder och bakgrund okänd. Dansbanor har funnits i Slottskogen åtminstone sedan år 1887.

Flunsåsparken. Ålder och bakgrund okänd. Drivs idag i kommunal regi.

Korshamn, dansbana på Asperö. Grundades 1935 av Sällskapet Asperö trevnad. Drivs idag av Asperö fritid.

Brännö brygga. Började användas på 1920-talet, den nuvarande bryggan är från 1960-talet. Drivs idag av Brännöföreningen.

Lilleby dansbana. Byggdes 1945 för sommargäster och bofasta. Ägs av Lilleby egnahem och sommarstugeförening.

Dansbana i Olofstorps sportstugeområde, Bergum. Ålder och bakgrund okänd.

Dansbana på Knarrholmen, troligen uppförd på 1940-talet. Drivs idag av Knarrholmens förening.

Nolviks dansbana, Björlanda. Uppförd ca 1945. Används endast av medlemmar i föreningen Stugan och har aldrig varit offentlig.

GÖTENE KOMMUN

Götene Folkets Park. Startades av Parkföreningen/Folkets husföreningen år 1944.

Eneberget i Holmestad. Uppfördes av hembygdsföreningen 1992.

HERRLJUNGA KOMMUN

Herrljunga Folkets Park. Startades 1931, drivs idag av Föreningen Herrljunga Folkpark Furulund.

Fåglaviks folkets Park. Ålder och bakgrund okänd.

Dansbana vid Norra Sämsjön. Byggdes ca 1960. Tas in över vintern. Drivs av Skölvene IOGT-NTO-förening.

HJO KOMMUN

Korsberga festplats. Uppfördes 1920 av Korsberga Arbetarekommun. Drivs idag av Korsberga Bygdegårdsförening.

HÄRRYDA KOMMUN

Rävlanda hembygdsgård.

KARLSBORGS KOMMUN

Karlsborgsparken. År 1922 byggdes den första dansbanan Pukön av Carlsborgs segelsällskap. Sju år senare flyttades den till Espenäset och 1943 flyttades den till Haganäset av Folkets Hus-föreningen och blev Folkets park. År 1960 skulle den avvecklas, delar av den (dansbanan) blev kvar vid Bottensjöstranden. 1978 flyttades dansbanan till nuvarande läge norr om Stakasundet.

Kopparsjön i Brevik. Uppfördes år 1966 av Mölltorps Folkets Hus-förening. Var ursprungligen belägen i Axtorpshagen.

Närlunda Hage. Kom till 1909 i Undenäs på initiativ av Sätra skytteförening/Sätra Arbetarekommun.

KUNGÄLVS KOMMUN

Hoffrekullen, Romelanda. Idag troligen ingen verksamhet.

Kungälvsparken. Startades av föreningen Kungälvs folkpark 1935. Parken arrenderas idag av idrottsföreningarna IK Kongahälla och Hermansby IF.

LERUMS KOMMUN

Tollereds festplats. Anlades av företaget Nääs fabriker 1944 på företagets egen mark i anslutning till idrottsplatsen. Drivs av Tollereds IF.

Dansbana i Gråbo. Uppfördes omkring 1950. Drivs i privat regi.

LIDKÖPINGS KOMMUN

Blaxtorp (Myggan). Uppfördes 1940 av Hyresgästföreningen Såtenäs. Drivs idag av Tuns IK.

Svalnäs i Söne. Byggd 1940 av Svalnäs Byalag. 1960 anlades ny dansbana vid bryggan, 1980 flyttades den ett stycke.

Hagavallen i Otterstad. Kom till 1987 på initiativ av Kållandsö gymnastik- och idrottsförening.

LILLA EDETS KOMMUN

Västerlanda bygdegård. Från och med 1950-talet började Västerlanda Gymnastik- och idrottsförening bygga upp provisoriska dansbanor av inhyrt material varje sommar. 1970 byggdes en permanent bana.

Locktorps festplats, Ale-Skövde socken. Drivs av Nygårds IF.

LYSEKILS KOMMUN

Ålevik bygdegård. Relativt nyuppförd dansbana, drivs i Lysekils folkdansgilles regi. Har ersatt en äldre bana.

Gunnesbo, Skaftö. Ålder och bakgrund okänd.

MARIESTADS KOMMUN

Karlsholme Folkets Park. Uppfördes 1929 av Mariestads Arbetarekommun och fackföreningarna. Drivs idag av Karlsholme folkparksförening.

MARKS KOMMUN

Hjortnäs. Under början av 1920-talet hade Torestorps skytteförening en dansbana vid Röllelse som 1927 flyttades till Vrå. På 1950-talet slogs skytteföreningen och idrottsföreningen samman och utvidgade festplatsen som senare fick namnet Hjortnäs.

Lygnevi loge, Sätila. Drivs av Sätila sportklubb.

Dansbana uppe på Seatons kulle.

MUNKEDALS KOMMUN

Kåtebols festplats, Sanne socken. Anlagd 1953. Drivs idag av SPF Sörbygden.

MÖLNDALS KOMMUN

Ekansås + Flabäck, Kållered socken. Byggdes 1930 och drevs av SLU samt Kållereds sportklubb. Drivs idag av Kållereds hembygdsförening.

ORUST KOMMUN

Allmag. Myckleby socken. Startades omkring år 1915 av Orust Östra Skytteförening. Drivs idag av Folke Almegius.

Dansbana vid Gamla ångbåtsbryggan i Mollösund. Startades av MP-produkter kring 1998-99. Drivs av föreningen Mollösund, museikommittén.

SKARA KOMMUN

Folkets Park Fokus i Skara. Startades av Folkets hus- och Folkets parkföreningarna 1918.

Dansbanan i Fornbyn, Västergötlands museum. Anlades av Axevalla Folkdansgille 1988.

SKÖVDE KOMMUN

Gröna Lund i Lerdala. Anlades av Lerdala IF 1943.

Olstorp, Tidan. Byggdes av Tidans frivilliga brandkår år 1937. Har haft olika ägare och har bland annat bedrivits i privat regi under en period.

SOTENÄS KOMMUN

Badholmarna (Gullvik), Tossene socken. Grundades av Bovallstrands ungdomsförening år 1913. Har drivits av Badortsföreningen, Bovallstrands idrottsförening och Hembygdsföreningen. Revs 1960 men har byggts upp på nytt.

Folkets Park, Hunnebostrand. Anlades 1933.

Folkets Park, Bohus-Malmön. Ålder och bakgrund okänd.

STENUNGSUNDS KOMMUN

Spekeröds folkpark. Byggdes 1918 på initiativ av Spekeröds ungdomsförening, drivs idag av Spekerödsparken AB.

Råön, Ödsmåls socken. Byggdes 1979 av Stenungsunds Bygdegille.

SVENLJUNGA KOMMUN

Sandsjöns festplats. Anlades 1938 av Ljushults skytteförening. Har sedan drivits av Aplareds idrottsförening och idag av Sandsjöns gammaldansförening.

Hids festplats också kallad Kinnahus festplats, Östra Frölunda socken. Startades av Kinnahus skyttegille 1904. Drivs idag av olika föreningar.

Stråvi. Grundades av Holsljunga IF 1953, drivs än idag av samma förening.

Skyttepaviljongen i Hillared. Startades 1906 av Hillareds skytteförening.

TIBRO KOMMUN

Folkets Park, Tibro. Anlagd 1942, Folkets Husföreningen.

Ransbostugan, Ransberg. IOGT-NTO, SGU 1930.

TIDAHOLMS KOMMUN

Folkets Park i Tidaholm. Anlades 1917 av Folkets Parkstyrelsen.

Gerums ängar, Östra Gerum. Startades 1942 av Gerums AIF. Drivs från och med 1949 av Östra Gerums byalag

TJÖRNS KOMMUN

Miltons Brygga, Tjärnö. Startades under 1950-talet av ”Hotellet”, används idag som brygga.

TRANEMO KOMMUN

Idrottsparken i Månstad. Grundades 1928 av Månstads idrottsförening som driver verksamheten än idag.

TROLLHÄTTANS KOMMUN

Trollhättan Folkets Park. Hette först Hjulkvarns festplats. Anlades 1925 av Trollhättans idrottsförening. Sedan 1933 drivs den i Parkföreningen Floras regi. Denna förening bildades när folkparken slogs ihop med Källtorpsparken, som drevs av arbetare.

Dansbana vid Väne-Åsaka bygdegård. Sentida.

TÖREBODA KOMMUN

Halna festplats, Halna. Startades av Halna SLU 1955. Drivs idag av Halna bygdegårdsförening.

UDDEVALLA KOMMUN

Regementsparken I 17. Anlades 1925 av Kamratföreningen Bohusläns regemente, och drevs av Bohusläns regementes enskilda lägerkassa. Drivs idag av Kamratföreningen.

Bergs festplats, Forshälla. Startades av Groheds IF 1934.

ULRICEHAMNS KOMMUN

Timmele dansbana. Har funnits åtminstone sedan 1950-talet, kanske längre. Den nuvarande dansbanan anlades 1981 av Timmele gymnastik- och idrottsförening.

Sommarhemmet Fritiden, Marbäck. Utedansbana med okänd ålder. Startades 1944 av Föreningen sommarhemmet Fritiden.

Ulricehamns Folkets Park. Ålder och bakgrund okänd.

Sämshov i Vegby. Ålder och bakgrund okänd.

VARA KOMMUN

Nordvalla, Vedum. Byggdes 1935 av Vedums AIS.

Bygdegården, Södra Lundby. Kom till 1980 på initiativ av Bygdegårdsföreningen.

Almesåsen, Ryda. Uppfördes av Helås idrottsförening 1938, men har enligt uppgift tidigare legat på tre andra ställen utöver den nuvarande platsen.

Mossbrott, Önum. Startades 1940 av IFK Emtunga.

Badhusparken i Vara. Drivs av Kommunens fritids- och kulturförvaltning sedan år 1980.

VÅRGÅRDA KOMMUN

Vårgårda Folkets Park. Anlades 1930 av Parkföreningen.

VÄNERSBORGS KOMMUN

Dalaborgsparken, Vänersborg. Grundades under 1920-talet. Drivs idag av Dalaborgsparken Folkets Park.

ÅMÅLS KOMMUN

Dansbana i Fengersfors vid Knarbysjön. Uppförd omkring år 2000.

ÖCKERÖ KOMMUN

Hamnplan. Grundades 1942 av Knippla IK. Drivs idag av Knippla hembygdsförening.

Rörö Dansbana. Byggdes 1920 av Rörö idrottsförening. Drivs idag av Rörö bibliotek och hembygdsförening.

En ensam rotunda med färgglada lampor, en öppen plats med taklös dansbana eller en hel folkpark med rum för tusentals människor. En festplats är en plats anlagd för nöje och rekreation där människor träffas för att dansa och umgås, för att se artister och teateruppträdanden eller kanske gå på tivoli och cirkus. Den här skriften vill bidra till att bygga upp och sprida kunskapen kring festplatserna i Västra Götaland genom att ge en överblick av deras utveckling under 1900-talet.

BOHUSLÄNS MUSEUM
REGIONMUSEUM VÄSTRA GÖTALAND
västergötlands museum
LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN